

I/ Jože Plečnik in Praga

Jože Plečnik – curriculum vitae

23. januarja 1872 rojen v Ljubljani
 v očetovi delavnici se izuči za mizarja
 1888–1892 študij na obrtni šoli v Gradcu in praksa v ateljeju prof. Leopolda Theyerja
 1892–1894 praksa v podjetju J. W. Müller na Dunaju
 1894–1895 delo v zasebnem ateljeju prof. Otta Wagnerja na Dunaju
 1895–1898 študij arhitekture pri prof. Otlu Wagnerju na Akademiji likovnih umetnosti na Dunaju
 1898 za diplomski projekt prejme rimsko nagrado – potuje v Italijo in Francijo
 1900 ponovno dela v ateljeju prof. Otta Wagnerja
 1901–1911 lastni arhitekturni atelje na Dunaju
 1911–1921 profesor na Umetnoobrtni šoli v Pragi
 1921–1935 arhitekt Prškega gradu
 1921–1956 profesor arhitekture na Univerzi v Ljubljani
 1952 častni doktorat Univerze v Ljubljani in Tehniške visoke šole na Dunaju
 7. januarja 1957 umre na svojem domu v Ljubljani
 1967 razstava na Dunaju z repno v Pragi polceli 1968
 1986 razstava v Centru Georges Pompidou v Panzu
 1995 razstava na Prškem gradu

«Če hočem delati dobro arhitekturo, moram biti dober človek.»

Jože Plečnik



Ljubljana 1926



Praga 1916

Pobudnika razstave Jože Plečnik in Praga sta Veleposlanstvo Češke republike v Ljubljani in Uprava Prškega gradu

Zahvala

Tomáš G. Masaryk, Alice Masaryková, Alexander Hill, Josef Štěpánek, Otto Rohlmayer, Karel Šupl, Karel Řeпа, Jindřich Merganc, Zdena Průchová, Petr Vařura, Jindřich Vybíral, Tomáš Valena, Irena Murray-Zantovská, Zdeněk Lukeš, Petr Krajčí, Matko Prelovšek, France Stele, Kosta Strajnič, Lojze Gosliša, Karf Matkovič, Edvard Ravnikar, Marjan Ocvirk, Slane Bemik, Nace Šumi, Damjan Prelovšek, Marjan Mušič, Peter Krečič, Andrej Hrausky, Janez Koželj, Aleš Vodopivec, Boris Podrecca, Maria Cervello, Zdeněk Lukeš, Jan Sapák, Damjan Gale, Pavel Stecha, Francois Burkhardt, Friedrich Achleitner, Friedrich Kurrent, Klaus Schuster, Adolph Stiller, Norbert Schmidt, Anton Schweighofer, Jiří Podrazil, Ian Bentley, Jiří Horský, František Škarda

Organizatorji: **Veleposlanstvo Češke republike v Ljubljani, Uprava Prškega gradu in Kabinet predsednika Češke republike**
 Sodelovanje: **Czech Architecture week, FOIBOS BOOKS, Kotérovno centrum architektury, Plečnikova hiša**
 Razstavo sta omogočila: **Mestna občina Ljubljana in Turizem Ljubljana**

Srečani razstavi in besedilu **Vladimír Štápela**
 Sodobne fotografije: **Jiří Podrazil Jože Plečnik – pna odce po starebch v Češke republici**
 Arhasku gradbu in stareje fotografije: **Arh. Prškega gradu, Jože Plečnik – pna odce po starebch v Češke republici**
 Urejanje in korekture besedil: **Kristýna Jiráková, Eva Břichačková**
 Prevod: **Tajana Jamnik**
 Slikovni pregled plesača: **Damjan Prelovšek**
 Oblikovanje in uprta: **Ondřej Gygar**

Logo partnerja



Ministerstvo kultury České republiky



Městská správa Prahy



Městská správa Prahy

Logo partnerja



Ministerstvo kultury České republiky



Městská správa Prahy



Městská správa Prahy

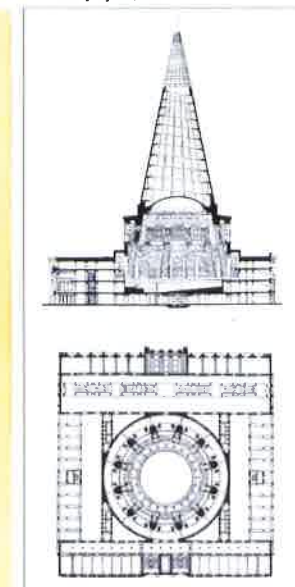
Vabilo na razstavo Jožeta Plečnika v Centru Georges Pompidou v Panzu leta 1986



Naslovnica kataloga Plečnikove razstave v Münchnu (1987)



Parlament Ljubljana (1947)



II/ Jože Plečnik in Jan Kotěra

V Wagnerjevi šoli se je Jože Plečnik spoprijateljil s češkim sošolcem Janom Kotěro (1871–1923). Ta je že na prelomu stoletja ohajljal Plečnikova dela v praški umetniški reviji *Volné směry*, prijatelj pa sta se tudi obiskovala. Na začetku leta 1911 je Kotěra Plečniku preskrbel meslo profesorja na Umelnoobitni šoli v Pragi, kjer je nato poučeval deset let. Plečnik je živel v Hradešinski ulici v praškem predmestju Vinohrady, v hiši Kotěrove matere, ki se je nahajala v sosesčini Kotěrove lasne hiše in ateljeja. Tesno, srčno razmerje med arhitektoma je trajalo vse do Kotěrove prezgodnje smrti 18. aprila 1923.

»Sprva med svojimi tovariši, ki so se zbrali okoli mojstra Wagnerja, ni bil najbolj priljubljen. Preveč je izstopal po svoji zaprti, razmišljajoči pojavi, medtem ko so vsi drugi navdušeno korakali po poti, ki jo je jasno začrtal mojster, ni vzklikal od veselja z drugimi, ko se je začel pojavljati modernizem – pa vendar je bil sam eden izmed pionirjev in vzor marsikateremu med njimi ... Želim si ... da bi njegov izjemni dar naletel na karseda naklonjena tla in razmere, da bi se mogel izraziti v vsej veličasni moči svoje umetnosti.«
Jan Kotěra, 1902

»Res je, da naju nekaj boljšega še vedno dnuži: tvoje veliko in zlato srce in moja hvaležnost!«

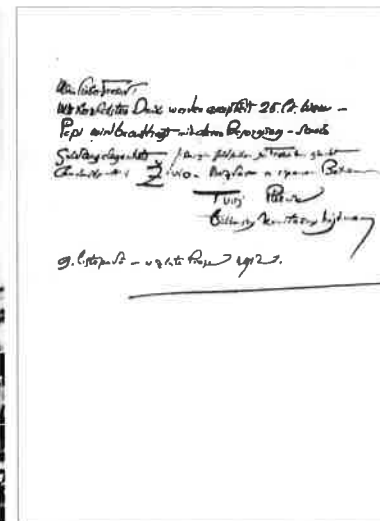
Plečnik Kotěri, 1921



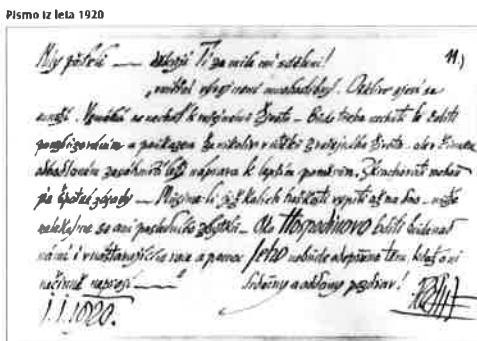
Jože Plečnik (1912)



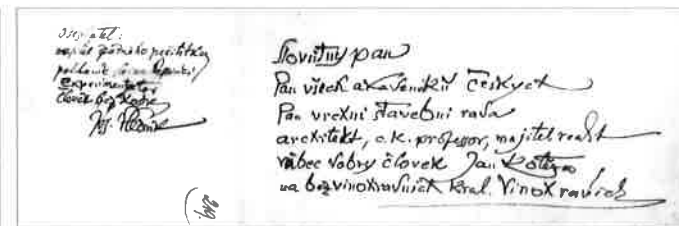
Jan Kotěra (1898)



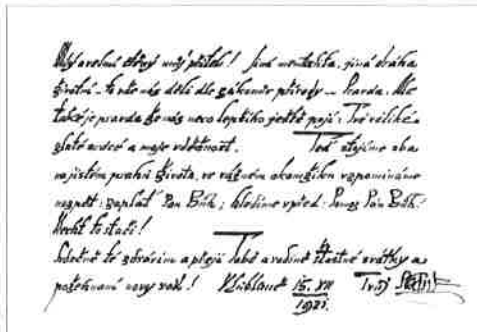
Pismo iz leta 1912



Pismo iz leta 1920



Pismo iz leta 1921



Pismo iz leta 1921

III/ Jože Plečnik na Dunaju

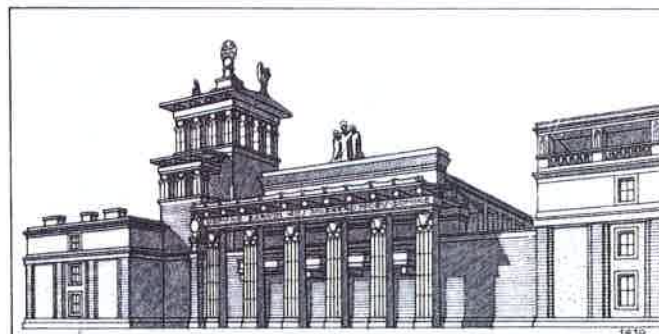
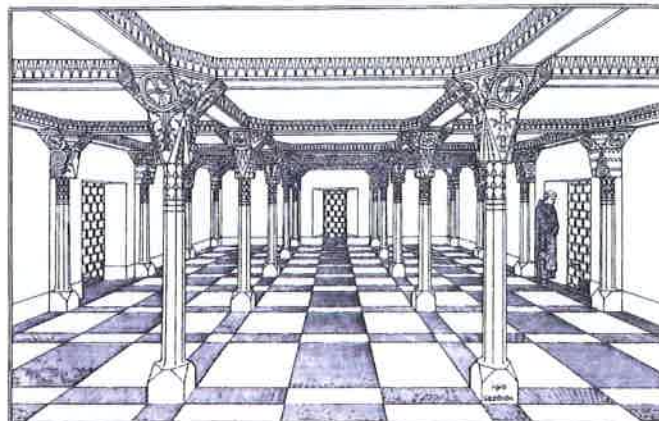
Po krajšem sodelovanju v ateljeju svojega učitelja Otta Wagnerja, kjer je pomagal rökönčati načrte za dunajsko mešno železnico, je Plečnik projektiral predvsem hiše za gradbenika Karla Langenja v Hietzingu in Wtenzeileju. Nato je postal član dunajske Secesije. Prvo obdobje njegovega samostojnega ustvarjanja je doseglo vrhunec z gradnjo Zacherlove hiše, pri kateri je granitni fasadni plašč, upremljen z dovršenimi okrasjem, zaključil z monumentalnim venčnim zidcem in vogalnimi tamburami. Ob koncu svojega dunajskega obdobja se je Plečnik približeval klasičnemu redu, kar je pokazal pri gradnji cerkve sv. Duha. Eksperimentalna pa je tudi v smeri kubistične morfološke – npr. pri zasnovi Stollwerckove tovarne – in s tem navdihnil Pavla Janáka in Josefa Gočálla, da sta iznašla češki kubizem.

»Skice za Stollwerckovo tovarno so skorajda znanilke našega kubizma«

Oldřich Sláň, 1942

»Pri Plečnikovih delih je bilo že čutili duha antike, ki ga je dojel na popotovanjih po južni Evropi. Iz duha antike izvirajo s poznejšim razvojem pridobljene statičnost, monolitnost in monokromatičnost Plečnikovih del.«

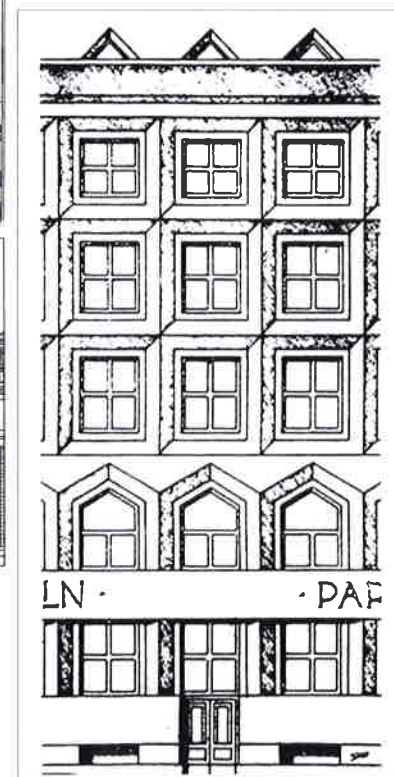
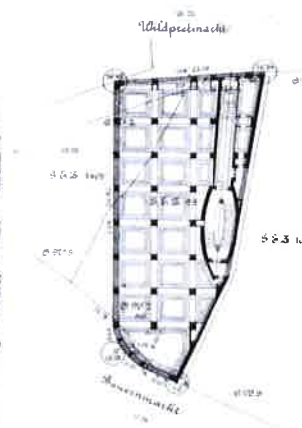
Josef Štěpánek, 1957



Cerkev sv. Duha (1910–1911)



Zacherlova hiša (1904)



Tovarna Stollwerck (1910)



Skica Behedera (1899)



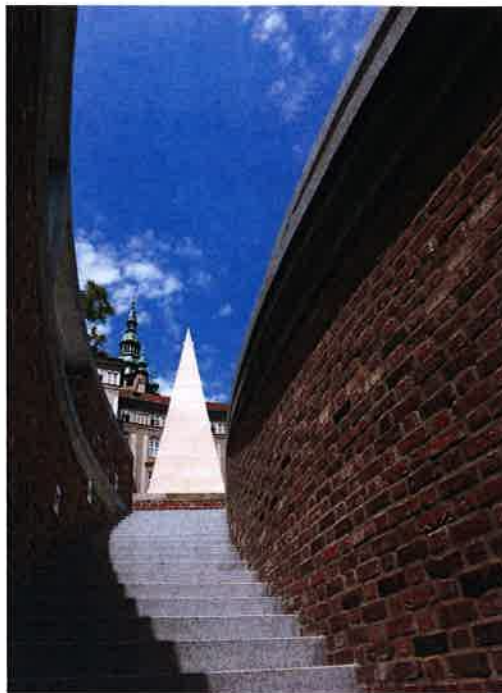
Skica kapele (1907)

IV/ Praški grad I

Med svojim delovanjem na Umetnoobrtni šoli v Pragi je Plečnik profesorske obveznosti postavil pred lastno ustvarjanje. Kot je imel navado praviti, v težkih časih pred in med prvo svetovno vojno ni hotel »odjedati kruha« českim arhitektom, in v šoli je voljal za etični zgled. Tega mu njegovi hvaležni učenci niso nikoli pozabili. Večje naloge je v Pragi dobil šele na začetku dvajsetih let, ko je bil imenovan za arhitekta Praškega gradu in se je lotil njegove prezidave. V reprezentativno rezidenco predsednika Tomáša Garrigua Masaryka. Ključno vlogo posrednika med arhitektom in predsednikom pri uresničevanju tega izjemnega projekta je odigrala predsednikova hči Alice Masarykova.

»Vse zunanje in notranje predelave Gradu morajo biti preproste, a zlahke, tako da bodo simbolizirale idejo državne neodvisnosti in demokracije. V enakem duhu mora biti urejena tudi bližnja okolica Gradu. Narod gleda na Grad kot na narodno svetišče, zato mora preobraziti monarhično zamišljenega in zygajenega Gradu v demokratični Grad poznamost posvečati ne le predsednik, marveč tudi vlada.«

Tomáš Garrigue Masaryk, 1925



Piramida na Vítku Na okopih (1923–1925)



Treje dvoršče pred Plečnikovo prenovo



Monolit na Trejem dvoršču (1925–1928)

V/ Praški grad II

Zaradi poglobljenega razumevanja arhitekturne dediščine in zmožnosti njene reinterpretacije za nove namene pa tudi zaradi posluha za genius loci je bila Plečniku težavna naloga obnove Praškega gradu naravnosti usojena. Z izjemnim smislom za učinek monumentalnosti in gradacijo merila od najmanjšega delajla pa vse do obvladovanja velikih prostorskih celot z razumevanjem figuracije javnih prostorov in soodvisnosti dvorišč in vrtov v širšem urbanistično-krajinskem okviru je znal grajskemu kompleksu vdihniti novo likovno celovitost in novi reprezentativni oz. simbolični status.

»Plečnikovi objekti opravljajo vlogo posrednika med umetniškimi deli, tako da jih združujejo v enovito celoto, v kateri stavbe in histončni spomeniki iz različnih obdobij pridobivajo novo reprezentativnost – tudi zato, ker so razvrščeni v drugačni hierarhiji kot prej. Gotovo je prav brezčasnost objektov in Plečnikovih posegov tisto, kar celoti daje edinstveno in dragoceno avto.«

Marco Pozzetto, 1995



Terasa nad Jelenjim Jarkom (1932–1933)



Tretje dvorišče (1928–1930)

Situacija



Masarykovo razgledišče (1922–1924)



Orlovski vodnjak (1927–1928)



VI/ Praški grad – Prvo dvorišče

Na samem začetku se je Plečnik ukvarjal z vstopom na «cour d'honneur» Prvega dvorišča s strani Hradčanskega trga, ki naj bi služil tudi za ceremonial sprejemanja (državnih obiskov). Po italijanskem zgledu za «pavimento» ni izbral tradicionalnega «praškega mozaike», pač pa kamnit tlak iz granitnih plošč velikega formata. Od vhoda na dvorišče je v obliki črke V nakazal potek poti k Stebnišni dvorani in k dostopu do predsednikovega stanovanja. Slovesni značaj glavnega vhoda je okrepil s 25 m visokima jamboroma ob straneh Matijevega portala, izdelanima iz dveh lepo raščentih jelk. Vsak od jamborov je opremljen s pozlačeno konico, posavljen na zlato «blazno» in zasidran v monumentalni granitni podstavek. 21. oktobra 1925 so na jambora prvič dvignili državno zastavo.

«Na Glatu je Plečnik prvo dvorišče tlakoval z velikimi granitnimi ploščami. Monumentalni tlak ... je izval neovjetno slimerje, ni pa bil takoj deležen splošnega priznanja ... Na prvem dvorišču je postavil dve jelki iz moravskih gozdov. Kakšna misel! Hotel nas je spomniti na naše gozdove!»

Pavel Janák, 1928

Alkova Nove kraljeve palače (1923–1924)



Vznožje jambora (1921–1925)

Prvo dvorišče (1921–1925)

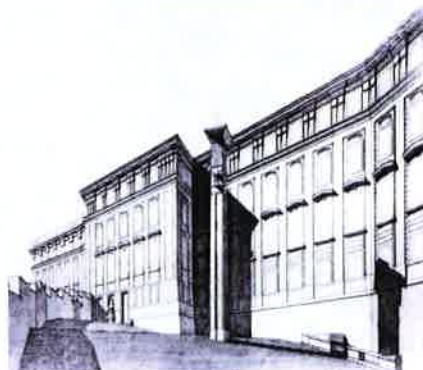


VII/ Praški grad – Rajski vrt

Po neuspelem natečaju za prenovu Rajskega vrta leta 1919 se je te naloge lotil Plečnik. Od nevpadljivega vhoda, prebitega v zidu grajskih stopnic, se razširja velikopotezno stopnišče, ki se izteče v okvir trapezaste travnate površine pod predsednikovim stanovanjem, kjer kraljuje granitna skodela s premerom 4,2 m. Obelisk, ki ga je pivlino načrtoval za to stopnišče, se je med prevozom iz Mráknolina prelomil. Nazadnje je obelisk postavil na tretje dvonšče.

«Spodaj se bije boj za to, kako misliti in graditi, kako najti eno samo in povsod veljavno prepričanje, ki bi ga bilo mogoče uveljaviti ... proti vsaki drugi možnosti ... Tu zgotaj umetnik, ki samo gradi, kakor da v tem ne bi moglo biti nobenega čuma ... Umetnost, v kateri je gola ponižnost, čista predanost stvari»

Pavel Janák, 1928



Nacrt Rajskega vrta (1921)



Vhod na Rajski vrt (1924–1925)

Velika skodela (1923–1925)



Dostop do Matijevega paviljona (1922–1923)



Slonina vaza (1926)



VIII/ Praški grad – Vrt Na okopih

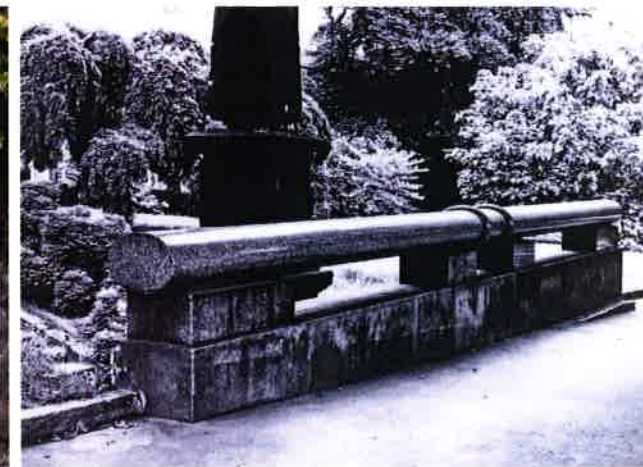
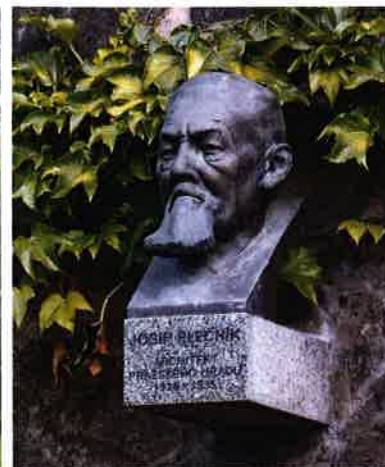
Rajski vrt se nadaljuje z Vrtom Na okopih, s katerim je Plečnik prostor vzdolž južnega pročelja od polkrožne razgledne terase do starih grajskih stopnic povezal z osno promenadno, prekinjeno s tremi prečnimi osmi. Vrt ponuja različne razglede na srešno krajino Male Strane in možnost postanka ob Malem Belvederu, Bellevejeju ali Moravski bastiji.

«Kljub vsej urejenosti in elementarni resnolnosti ... osuplja z mero svobode in brezskrbnosti. Gre za enako svobodo in enako lahkotnost, kakšno najdemo in občudujemo pri njegovem jeziku oblik. Osvobojeni je slehene shemalizacije in noče uporabljati ničesar, kar je naučeno in preizkušeno. Ta svoboda pri Plečniku izhaja iz individualnega pristopa k vsaki nalogi, k vsaki situaciji, k vsakemu kraju. Prav individualnost prelanjerega poslušanja in vzhajanja v vsak kraj je kontekstualni koten njegove arhitekture.»

Tomáš Valera, 1995



Spomenik delenestraciji (1925)



Razgledna terasa s piramido (1923–1925)



Svetilka pri Moravski bastiji (1922–1923)



IX/ Praški grad – Malo razgledišče in Bellevue

Medtem ko sta Malo razgledišče in Moravska bastija reminiscenca na beneško renesanso, je Bellevue vegetno sad Plečnikove pive ekskurzije 7 učenci praške umetnoobratne šole v Berlin in Potsdam na začetku njegovega praškega bivanja, ki jo je vodilo občudovanje zapuščine Karla Friedricha Schinkla.

»Plečnikov odnos do historične arhitekture se je razvil iz njenega intimnega poznavanja. Njegov historični spomin in bogastvo osebnih spominov sta skupaj z njegovo ustvarjalno močjo omogočila njeno reformo in preobrazbo.«

Erednich Kument, 1985



Malo razgledišče (1925–1927)
Paviljon Bellevue (1924–1925)



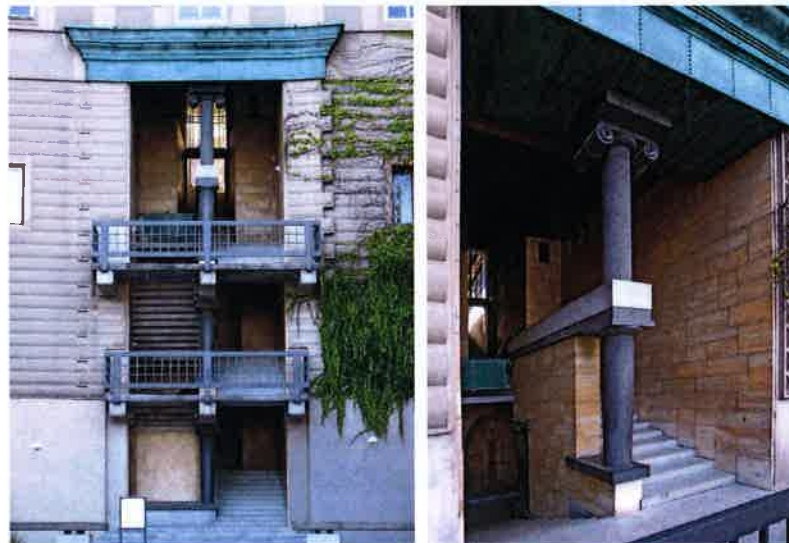
X/ Praški grad – Bikovsko stopnišče

Tretje ikonišče je Plečnik s ploščadjo med Hartigovim vrtom in Vrtom Na okopih povezal z Bikovskim stopniščem, ki je virtuozni primer razumevanja geniusa loci, umetniško-obrtniške spretnosti in poznavanja vloge različnih materialov, proporcionalnosti in prostorske gradnje z izmenjavanjem in intinmeža in monumentalnega razgleda na praško panoramo.

«Spodaj si prizadevajo najiti najracionalnejše in najnaprednejše načine gradnje, nasprotno pa tu stoji nekdo, ki se na videz ne ozira na ceno materiala, a prav zaradi tega ceni njegovo izjemnost in gradi samo iz najdražjih in najbolj izbranih gradbenih materialov.»

Pavel Janák, 1928

Baldahin na Tretjem dvorišču (1929–1931)



Stopnišče z juga



XI/ Praški grad – Tretje dvorišče

Slavnosni prostor med katedralo sv. Vida in rezidenco predsednika republike je Plečnik poenotil s pravilnim granitnim tlakom z rastrom 1 m in izravnal njegov nivo. V prostor pred katedralo je postavil monolit, prvotno namenjen za stopnišče Rajskega vrta, in gotski konjeniški kip sv. Jurija, za katerega je zasnoval portoslavček in ograjo v obliki lebricečega obroča. Izkopanine pri Slan proštiji je pokril z nadstreškom in našel kompromisno rešitev za vhod pred Vladislavovo dvorano, tako da je usiloval prostorsko os med obeliskom in Orlovskim vodnjakom. S klančino je rešil prvotni dostop do Kraljeve palače in dvorišče z Bikovskim stopniščem povezal z južnimi vrtovi. Kljub temu se ni ognil kritikam, ki so leta 1934 privedle do njegovega dokončnega odhoda iz Prage.

»Plečnikove preureditve Gradu postajajo kulturna dobrina naroda. Imajo čudežno lasinost: so sodobne po inventivnosti in tehnologiji ter zgledni izvedbi, hkrati pa organsko vključene v historične zgradbe. Številni detajli, npr. tlakovanje, tehnika vezave, kamnita arhitektura, so postali prevlačni zgledi.«

Josef Štěpánek, 1957



Orlovsky vodnjak (1927–1928)



Vodnjak sv. Jurja z monolitom (1929–1930)



XII/ Praški grad – Vrt Na bastiji

Pred vhomom v Špansko dvorano je Plečnik konec dvajsetih let zasnoval vrt, s katerim je preuredil dostop do Jelenjega jarka. Sprednji del je tlakovan s kamnitim tlakom in z bramantovskim stopniščem povezan z nivojem japonskega vrta, ki je obdan z nizkim zidom vzdolž vila Nardškotove palače do terase nad Jelenjim jarkom z monumentalno balustrado iz umetnega kamna in ki se nato po Plečnikovi brvi nadaljuje proti Pacassijskemu portalu ter po kilepskem stopnišču proti Jelenjemu jarku. Gre za briljantni primer Plečnikovega dela v velikem urbanistično-krajinskem menlu in graditjo prehoda od arhitekturno determinirane konfiguracije zgradb proti neokrnjeni naravi Jelenjega jarka.

»Če bi bil denar za to, bi ves grad zgradil iz kamna, to bi mi bilo največje veselje.«

Jože Plečnik



Celetni razgled in halustrada (1928–1932)



XIII/ Praški grad – Stebriščna dvorana

Ilevo od Matijevega portala je v zahodnem krilu Plečnik podrl vsa vmesna nadstropja do ostrešja in tako ustvaril nov prostor – Stebriščno dvorano, namenjeno za svečane priložnosti (npr. za razstavo krsle s posmrtnimi ostanki predsednika Masaryka, razstavo kraljevskih insignij ipd.). Dvorano, ki jo okrožajo tri nadstropja galerij s stebriščem v toskanskem redu, pokriva strop, izdelan iz bakrenih plošč. Na začetku sedemdesetih let je bil prostor dopolnjen s stopniščem, ki skozi Rothmayerjevo dvorano omogoča dostop do klinastega hodnika in Španske dvorane.

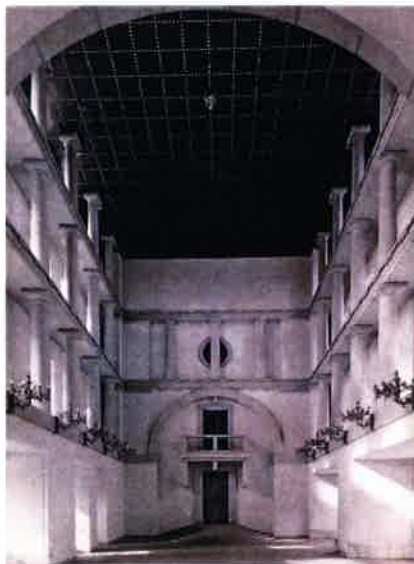
»Plečnik se, tudi če upotablja obstoječe, gotove slogovne oblike, giblje pristo in svobodno ter sam gradi najvišji red, tako zanesljiv, kot je klasicizem sam na sebi.«

Pavel Janák, 1928



Detalj stropa s češkim levom in okroglo okno s stebrom

Stebriščna dvorana (1927–1930)



XIV/ Praški grad – Stanovanje T. G. Masaryka – Knjižnica

Masarykovo stanovanje, ki je tvorilo enfilado v južnem krilu Praškega gradu, je bilo v času komunizma povečini uničeno zaradi neprimernih preizidov. Knjižnica, ki je Masaryku služila kot delovni kabinet, bila pa je tudi duhovno središče stanovanja, je bila preseljena v višje nadstropje. Šele v drugi polovici devetdesetih let so jo vrnili na prvotno lokacijo in jo obnovili vključno z marmornatim vodnjakom. Prvotna Masarykova knjižnica, ki je v letu njegove smrti vsebovala 107 000 zvezkov, se danes nahaja deloma na Masarykovem inštitutu Akademije znanosti, deloma pa na Karlovi univerzi.

»Masarykova knjižnica bi morala za vedno ostati nedotakljivo pričevanje o duhovnosti, iz katere se je porodila neodvisna država. Alice Masaryková jo je celo imela za nekakšno nacionalno relikvijo.«

Damjan Prelošek, 1995



Knjižnica in delovni kabinet T. G. Masaryka (1923–1928)



XV/ Praški grad – Stanovanje T. G. Masaryka – Impluvij

Osrednji javni prostor stanovanja predsednika Tomáša G. Masaryka je impluvij, ki se nahaja v drugem nadstropju, na mestu, kjer se križata južno in srednje kulo gradu. Prostor ima veliko svetlobo nad granitnim vodnjakom, ob katerem stojita kamnita podstavka z vazama iz 19. stoletja. Impluviju sledijo Salon s harfo, Gibovna dvorana v Belem stolpu in Zelena slehnišni salon.

"Plečnik z zgodovino ne pridobiva distancije do sodobnosti, pač pa je zgodovina zanj sodobnost. Zanj ne obstaja nujen zahodnoevropski pojem časa."

Inešič Archieitvec, 1986



Prehod s predverjem, ki vodi k dvigalu



Salon s harfo (1924)

Semperjev vodnjak v Lesji dvorani (1923–1924)



Dvigalu (1922–1923)



Stanovanje T. G. Masaryka – Impluvij (1923–1924)



Salon s harfo (1924)



XVI/ Cerkev sv. Srca Jezusovega I

Leta 1919 je bil razpisan natečaj za drugo katoliško cerkev v praškem predmestju Vinohrady, na katerem sta prvo in drugo nagrado osvojila Plečnikova učenca. Vendar je še pred odločitvijo žirije 29 vodilnih arhitektov (vključno z udeleženci natečaja) podpisalo petljiho, naj se ta naloga zautja neposredno Plečniku, in ta jo je po daljšem omahovanju nazadnje le sprejel. Po dolgem pretehtavanju različnih variant je nato v letih 1928–1932 zgradil monumentalno cerkev s širokim enoladijskim prostorum, pokritim s kasetnim stropom, ter zvonikom – stelo, ki simbolno spominja na povečano trnstranco, in fasado iz klinkeja in belonskih kvadrov, ki spominjajo na kaplje krvi.

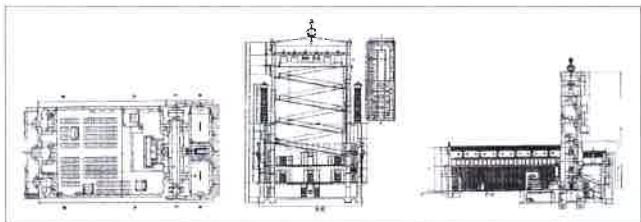
«Od tuckdaj je bila naša želja, da bi Prago obogatllo delo Vash rok, ki bi bilo, o tem smo prepričani, mesta v okras. Zato smo odhor za gradnjo cerkve prošli, naj opusti javni razpis in gladnjo naroči neposredno pri Vas ... na Vas se enoglasno obračamo s prošnjo, da lo delo ... sprejmete, in lo počnemo v iskrenem upanju, da je ne boste zavrnili.»

29 članov Zdrženja arhitektov Josipu Plečniku, 4. 4. 1919
med drugimi – Josef Gočár, Pavel Janák, Josef Chochol, Vlastislav Hofman, Olakar Novotny, Bohumir Kozák, Alois Kubicek, Frantisek Rohlf, Alois Divák, Bohumil Hubschmann, Oldřich Jyl, Klement Štilinger, Alois Mezera, Jindřich Merganc, Jaroslav Vondrák, Josef Kalous, Max Urban itd.)



1921–1932

Projekti (1926)



Model predhodnega načrta (1923)



XVII/ Cerkev sv. Srca Jezusovega II

Medtem ko monumentalna figura cerkve dominira nad celotnim prostorom trga, pa notranjost kljub svoji razsežnosti, ki jo je Plečnik dosegel s pretanjeno členitvijo sten in kasetnega stropa, osuplja s svojo kontemplativno intimitasijo. Široki prostor cerkve s tektonsko zasnovanim oltarjem na čelu, zaključenim s plastiko Srca Jezusovega Damjana Pešana, odraža Plečnikovo predstavo o tem, kako bi bilo treba razumeti liturgični obred.

»Vrhuner Plečnikove «modestni» ni samo v tem, da je ustvaril osrednji dvoranski prostor, «kakšnega stari stavbarji niso znali», kjer je po lasnih besedah res dosegel napredek, prostor, kjer verniki niso več zbrani kot pri neki procesiji na cesti, temveč vsi v polkrogu, karseda blizu središča liturgičnega dogajanja. Tu se ponuja izjava, da je to zadnja stopnja pred spremembo, ki jo je potrdil (drugi vatikanski koncil) zbiranje vernikov okoli osrednjega oltarja.«

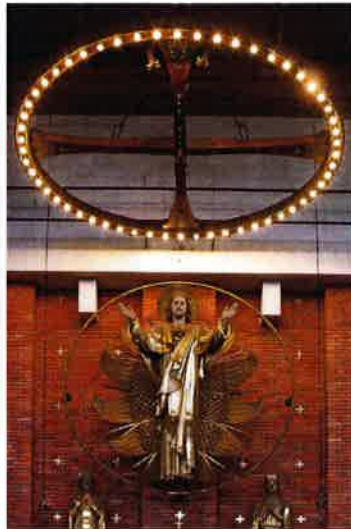
Nothert Schmidt, 2011



Kasetni strop



Oltarni lesteneč in kip Jezusa Kristusa (Damjan Pešan)



Notranjost in prezbitertj

XVIII/ Cerkev sv. Srca Jezusovega III

Znotraj zvonika – stele je Plečnik obiskovalcem pripravil nepričakovano presenečenje: ob stenah se vije ogromna klančina, ki vodi vse do vrha stele. Klančina se križa z velikimi rozetama, ki ponujata čudovit razgled – na zahodu proti zgodovinskemu jedru mesta, na vzhodu pa proti četiri Ošani. Kol tla bi bil tu na daljavo v dialogu z Le Corbusierjevo vseživljenjsko temo »promenade architecturale«, ki pa je tu zadobila poteze plečnikovske monumentalnosti.

»Krogla, stožec, piramida, krog in elipsa se prepletajo med seboj v iskanju nove ureditve sveta. Ta bujni proces krepko preizkuša rezistenco forme in prostora, njen izvor in meje.«

Boris Podrecca 1986



Klančina v zvoniku



Kripta



Kropilnik



Prezbiterij



Jože Plečnik in Lány

Leto 1920 je predsedniški urad od družine Fürstenberg odkupil dvorec z velikim parkom za predsednikovo letno rezidenco. Med Plečnikovimi preureditvami izstopa ogradni zid ob jezu ribnika, ki doseže vrh v skupini 6 stebrov z levjimi glavami – bruhalnik. Poleg mostičkov in patkovitih ptičičev je ob vhodu v areal postavil vodnjak, sestavljen iz 5 kamnitih piramid, in vitek spomenik v prvi svetovni vojni padlim lanskim vasčanom, zaključen z zlato kroglo.

«Vsašega vrla v Lánih sem bila tako veselal ... Kako ste ga tazčlenili in kako čisto dovršili. Ukrali pa, kol je pivnil Homer – lepo, antmično ... V Vas je moč ostečevati ljudi ... Ne tazurne Vas dosil ljudi. Rezultate rla – polt pa ne.»

Alice Masaryková, 1921



Bruhalnik pri ribniku (Damjan Pesan, 1929–1930)



Lev nad gospodarskim vhodom (Karel Šitpl, 1921–1922)



Brv na otok (1930)



Spomenik padlim vasčanom Lanov (1926–1928)

Vodnjak v ogradnem zidu (1926–1930)



Vodnjak pri parku (1923)



Vaza pri steklenjaku (1931–1932)



XX/ Jože Plečnik kot učitelj v Pragi

V desetih letih profesorskega delovanja na Umelnoobtni šoli v Pragi (1911–1921) je Plečnik vzgojil več kot 50 arhitektov, ki so po njegovem etličnem zgledu vplivali na praško medvojno arhitekturno razpravo in pomembno prispevali k visoki ravni češke moderne arhitekture. Otto Rothmayer in Karel Štlipl sta s Plečnikom pozneje sodelovala na Praškem gradu. Karel Řepa je bil nato edini, ki je svojemu učitelju sledil v Ljubljano, da bi tam končal študij pri svojem mojstru.

»Ozračje religioznosti, globoka katoliška ljubezen do temnih kapel in niš, občudovanje mistike in tipografske lepote latinske govornice, vse to je oblikovalo duhovno kapel, skozi katero so morali iti njegovi učenci. Od učitelja so se učili, da je arhitektura kraljica umetnosti.«
Josef Štěpánek, 1942



Otto Rothmayer, stopnišče in klinasti hodnik na Praškem gradu (1948–1957)



Dvoji stolpec do klinastejšega hodnika

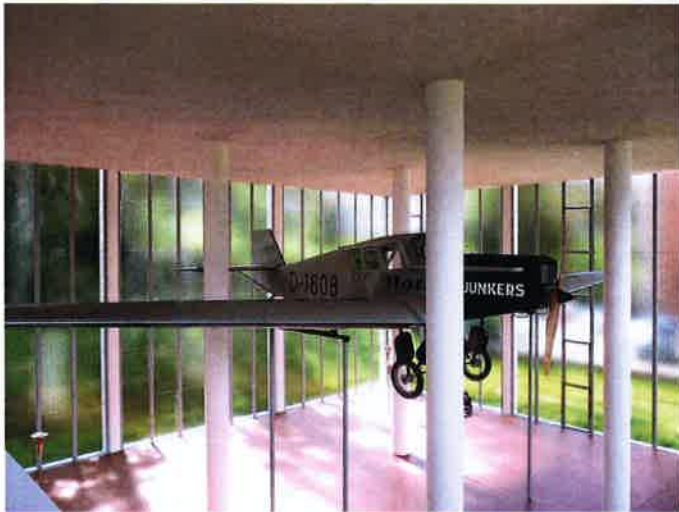


Josef Fuchs in Oldřich Týl, Sejmiska palata v Pragi (1925–1928)



Karel Řepa, Železniška postaja Pardubice (1948–1958)

František L. Gahura, Spomenik Tomáše Baře v Zlínu (1933)



Miloš Hořejš in Karel Štlipl, Vila Ferdinanda Hořejša, Černošice (1932–1933)



Josef Štěpánek, Jez Předmětice (1942)



Ludvík Hilgert, vila Gustava Jaroška, Dalečín (1936–1939)

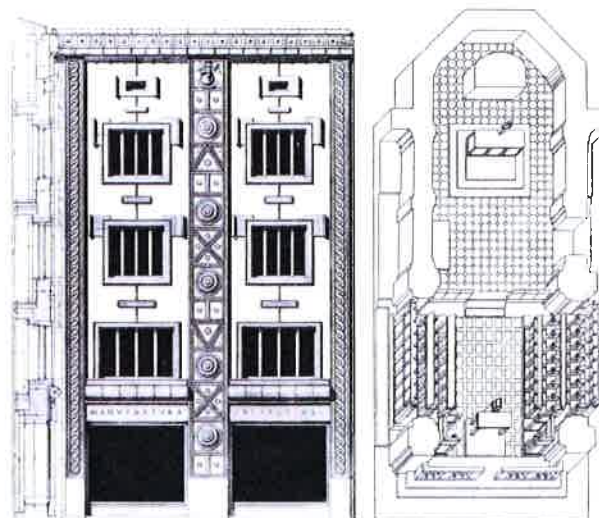


XXI/ Jože Plečnik kot učitelj v Ljubljani

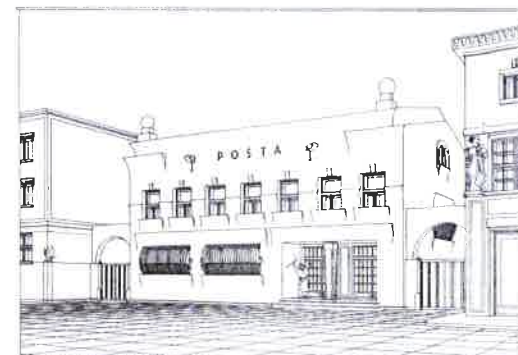
Medtem ko je bila Plečnikova šola v Pragi opredeljena kot šola za dekorativno arhitekturo, je bila v Ljubljani del univerze in usmerjena tudi k velikim nalogam. K temu, da so jim bili študentje kos, so pripomogla študijska potovanja po Dalmaciji, Benečiji in Grčiji, sodelovanje pri prolesorskih nalogah in debata v risalnici pod »Plečnikovim oknom«. Tu je Plečnik vzgojil prvo generacijo slovenskih arhitektov, ki je, soočena in formirana z novimi arhitekturnimi trendi Augusta Perreta in Le Corbusierja, iskala nova izhodišča ter prevzela odgovornost po drugi svetovni vojni.

»Plečnik je bil pedagoški pantokrat po religioznem pravilu: ne imej Boga tazen mene; kar pomeni uslužljivo poslušnost in potpuno učenčevu upanje lastnega mišljenja do samostojnosti... Pedagoški ideal je bil jedro njegove osebnosti.«

Edvard Ravnikar, 1987



Boris Kobe



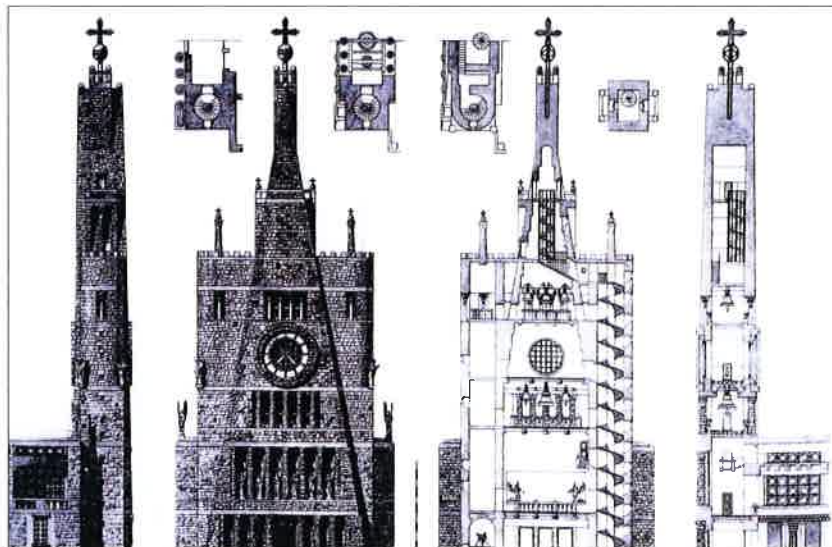
POŠTNI VRAD V PREDMESTIV PERSPEKTIVA

Aleksander Dev



Boris Kobe

Edvard Ravnikar



France Tomazik



XXII/ Jože Plečnik kot arhitekt v Ljubljani

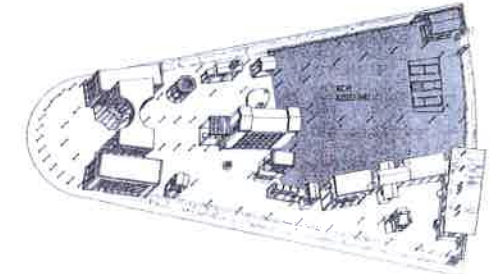
Čeprav so v Pragi premišljali o njegovi zaposlitvi na Akademiji likovnih umetnosti, je Plečnik dal prednost povabilu Ivana Vumika in sprejel profesuro v rodni Ljubljani. Hkrati je – zahvaljujoč podpori Matka Prelovška – dobil priložnost, da gradi in izvirno preoblikuje urbanistično podobo mesta in s tem vpliva na njegovo identiteto. V Ljubljani je tako Plečnikovo delo doseglo vrh in danes privablja ljubitelje arhitekture z vsega sveta. Monumentalni povojni projekt slovenskega parlamenta je sicer žal ostal le na papirju, vendar je Titov paviljon na Brionih dokaz, da ljudi povojno obdobje ni minilo brez Plečnika. V osemdesetih in devetdesetih letih je z razstavama v pariškem Centru Pompidou in v Pragi posilumno dočakal svetovno priznanje.

»Plečnikova referenca so bili stari Rim, renesansa in pozneje celo domači barok, vendar je bilo v njem tudi dovolj realista, praktika in obtnika, da je, ta zgodovinska izkustva v svojem času pretvoril v kontekst svojih hrepenenj.«

Friedrich Achleitner, 1986



- 1 Tromostovje
- 2 Narodna in univerzitetna knjižnica
- 3 Križanke
- 4 Gimnazija Jožeta Plečnika
- 5 Spomenik Napoleonu in Ilirskim provincam
- 6 Plečnikova hiša v Trnovem
- 7 Trnovski most
- 8 Levstikov trg in Marjin stebler
- 9 Čevčarski most
- 10 Tržnica
- 11 Peglezen
- 12 Lisravnó sodišče
- 13 Hiša družine Prelovšek
- 14 Zapomica na reki Ljubljanici
- 15 Zgradba Zavarovalnice Triglav
- 16 Župnijska cerkev sv. Frančiška v Šiški
- 17 Baragoišče Navje
- 18 Pokopalski kompleks Plečnikove žale
- 19 Pokopalsče Navje
- 20 Centralni stadion za Bežigradom
- 21 Cerkev sv. Mihaela na Barju



Žale (1938-1940)



Razstava v Centru Georges Pompidou, Pariz 1986

Ljubljana 1928

